

O altă activitate interesantă și captivantă este citirea unui fragment sau a unei fraze din textul propus spre studiu. Sau una din modalități este lectura în „zigzag”, în care fie se citesc enunțuri, propoziții, fraze la întâmplare, fie se pot citi începutul și sfârșitul unor paragrafe. Acest lucru va ușura găsirea cuvintelor-cheie, conectarea ideilor textului etc.

Fiind prima etapă care include procesul de lectură, prelectura are scopul de a facilita învățarea, iar scopul în sine a acestui instrument este „de a identifica idealul general care este exprimat în textul care trebuie citit” [1, p.132], identificând astfel tema principală a textului și temele secundare. Acest lucru va permite ca elevii să înțeleagă conținutul textului, iar profesorul să promoveze o mai bună înțelegere.

Bibliografie

1. Cristea, Sorin, *Teorii ale învățării: modele de instruire*. Editura Didactică și Pedagogică, București, 2005.
2. Ionescu, Miron, Chiș, Vasile, *Strategii de predare și învățare*, Editura Științifică, București, 1992.
3. Oprea, Crenguța Lăcrămioara, *Strategii didactice interactive*, ed. a 2-a, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2007.
4. Pamfil, Alina, *Limba și literatura română în gimnaziu. Structuri didactice deschise*, ediția a 3-a, Paralela Pitești, 45, 2006.
5. Pamfil, Alina, *Limba și literatura română în școala primară. Perspective complementare*, Paralela 45, Pitești, 2009.

VALORI STILISTICE ALE PĂRȚILOR DE VORBIRE. MODALITĂȚI DIDACTICE DE ABORDARE ÎN ȘCOALĂ.

Liubovi CIBOTARU, lector universitar

Summary

Given the interdependence of the language compartments in the transmission of information, using all the components of the context: words, syntagmas, sentences, phrases, we will always notice the stylistic aspect. All these areas of the language contribute to the

development of the student's creative spirit, the development of aesthetic taste, the achievement of rich and nuanced oral and written communication skills.

Curriculumul școlar la limba și literatura română argumentează necesitatea abordării integrate a limbii și literaturii în școală care se concretizează în realizarea lecțiilor de studiere a textului literar și nonliterar și de dezvoltare a competențelor de comunicare; lecții de asimilare a noilor conținuturi de lingvistică; lecții-atelier, lecții de evaluare a competențelor etc... În acest context, precizează curriculumul disciplinar, domeniul literatură prezintă un material variat sub aspect textual, discursiv și lingual, iar domeniul limbă mediază elementele de construcție a comunicării în general, dar și este chemat să faciliteze cunoașterea, înțelegerea, interpretarea și analiza textului literar.

De fapt, medierea, despre care vorbește documentul școlar, ar trebui să fie parte componentă a lecției de gramatică, mă refer, în primul rând la morfologie, la asimilarea funcțională a părților de vorbire care ar trebui să conțină, la final de predare a conceptelor, a categoriilor gramaticale, a funcțiilor sintactice, și o lecție de exprimare a valorilor stilistice a părții de vorbire studiate. S-ar putea porni, în prezentarea valorilor stilistice, de la clasificarea: sens propriu, sens figurat, evidențiindu-se mai apoi valorile stilistice pe care le prezintă partea de vorbire studiată.

Substantivul este una din primele părți de vorbire pe care o predăm în școală, dar și una din cele mai numeroase în lexic. Substantivul este frecvent utilizat în comunicare și pentru că are un bagaj semantic prețios. Substantivul ajută la formarea tuturor figurilor de stil: epitete, comparații, metafore, hiperbole, metonimii, antiteze. Vom atenționa elevii că se vor axa pe sensurile figurate ale substantivului, respectiv, exemplele pe care le va prezenta profesorul vor fi selectate din textele literare. Desigur, textul de bază care se va analiza va fi textul unității de învățare, astfel asigurându-se predarea

integrată, dar, pentru o perspectivă largă a valorilor stilistice ale substantivului, profesorul va selecta și alte texte preluate din mai mulți autori. Se poate urmări evoluția unui substantiv în opera unui scriitor sau în opera unui grup de scriitori, astfel, elevii vor asimila unitatea lexicală, polisemia substantivului dar și expresivitatea acestuia în diverse contexte. Un exemplu în acest sens ar fi să observăm substantivele – motive literare în mai multe fragmente: lacul, luna, pădurea etc...pot fi analizate din punct de vedere stilistic, apoi recunoscute în structuri ample în care participă la formarea figurilor de stil. Pentru exemplificare, propunem un fragment din M. Eminescu:

*De treci codrii de aramă, de departe vezi albind
Și-auzi mândra glăsuire a pădurii de argint.*

La o lecție de recapitulare a substantivului, profesorul va formula sarcina de analiză morfologică a substantivelor din aceste versuri. Mai apoi, se va axa pe definiția cuvintelor: codri, pădure, aramă, argint. Discuția va evolua spre valorile stilistice pe care le comportă cuvintele, despre ce figuri de stil formează aceste cuvinte în textul dat dar și în alte texte. Acasă elevii vor selecta alte fragmente în care se vor regăsi cuvintele și vor aprecia expresivitatea acestora.

Cele mai obișnuite figuri de stil realizate cu ajutorul substantivului sunt: comparația, metafora, personificarea. De-a lungul anilor am observat că cel mai anevoios se învață metafora. Vom propune, pentru eficientizarea procesului de predare/învățare a metaforei, următoarele exerciții:

- Transformați următoarele metafore în comparații: *codrul de stejari, diademă de ninsoare, cerneala văgăunilor.*
- Creați propoziții în care următoarele substantive să aibă valoare de metaforă: *săgeată, salbă, pânză, soare.*
- Stabiliți semnificația , rolul stilistic al substantivelor din versurile propuse(se propun texte din mai mulți autori).

Astfel, elevii vor stabili legătura metaforei cu comparația, vor substitui comparațiile ascunse în metafore și vor încerca singuri să creeze metafore având ca reper niște substantive propuse de profesor. Înrudită cu metafora, metonimia apelează tot la substantive: *La noi sunt cântece și flori/Și lacrimi multe, multe.* (O.Goga)

Elevii vor observa în exemple și rolul de epitet al substantivului. Avându-se în vedere că elevii sunt obișnuiți să analizeze epitete adjectivale, va fi interesant să urmărească în exemple și epitete substantive. Un exercițiu eficient de creare a figurilor de stil la baza cărora este substantivul, ar fi realizarea mai multor figuri de stil cu același substantiv, de ex. Scrieți o metaforă, o personificare, o metonimie și un epitet care să conțină substantivul *lacrimă*.

Dacă substantivul are atâtea valențe artistice și este un mijloc de realizare a comparației și metaforei, adjectivul, făcând parte din categoria largă a numelui, semantic exprimă însușiri și caracteristici ale obiectelor, iar valoarea lor este cea de epitet, folosit în deosebi la descrieri: *Luna pe cer trece-așa sfântă și clară.*(M. Eminescu) Din punct de vedere metodic, am mai sugera profesorilor să le amintească elevilor că nu toate adjectivalele sunt epitete. Iar pentru demonstrare și învățare vom apela la metodele clasice: exercițiul, analiza gramaticală și stilistică, analiza literară, sau comentariul pe text.

Ca înlocuitor al substantivului, pronumele, având autonomie semantică, are o deosebită importanță în limbă. De stilistica pronumelui personal aparțin construcțiile legate de schimbarea persoanei formelor pronominale, *dativul etic, dativul posesiv, repetiția, paralelismul sintactic, antiteza, topica, intonația*. Cel mai expresiv pronumele apare în poezia lui M. Eminescu: *Cu mâne zilele-ți adaugi./Cu ieri viața ta o scazi/Și au cu toate acestea-n față/De-a pururi ziua cea de azi.*

Și celelalte părți de vorbire s-ar încadra în discuții și analize stilistice, de aceea sugerăm profesorilor să nu ezite în a include în

proiectele didactice elemente de analiză stilistică a părții de vorbire studiată.

Expresivitatea, ca notă dominantă a limbajului afectiv, poate apărea în toate sferele structurii lingvistice, deci și în fonetică. *Cuvintele limbajului poetic*, explică L. Blaga – *devin deci revelatorii prin însăși substanța lor sonoră și prin structura lor sensibilă*. (Lucian Blaga, *Trilogia culturii*, pag.313).

Eminescu se remarcă, în mod deosebit, prin virtuțile sale eufonice. E un exemplu, în acest sens, poezia: *La mormântul lui Aron Pumnul*; aranjarea vocalelor și a consoanelor, lungimea versului, creează starea de durere profundă în legătură cu moartea celui mai iubit profesor:

Îmbracă-te în doliu, frumoasă Bucovină,/ Cu cipru verde-ncinge antică fruntea ta;/C-acum din pleada-ți auroasă și senină/Se stinse un luceafăr, se stinse o lumină/ se stinse-o dalbă stea!

În poezia lui Eminescu putem remarca o eufonie articulatorie deosebită, iar analiza acestor fenomene, în cadrul lecțiilor de română, ar spori înțelegerea de către elevi a operei marelui Poet. Amintim, în acest context, că Sextil Pușcariu îl considera pe M. Eminescu *cel mai eufonic dintre poeții români*.

Având în vedere interdependența dintre compartimentele limbii în transmiterea unor informații, folosind toate unitățile componente ale contextului: cuvinte, sintagme, propoziții, fraze, vom remarca, de fiecare dată, și aspectul stilistic. Toate aceste domenii ale limbii contribuie la dezvoltarea spiritului creativ al elevului, la dezvoltarea unui gust estetic, la realizarea competențelor de comunicare orală și scrisă bogată și nuanțată.

Bibliografie

1. Gavriliță, Camelia, Doboș, Mihaela, *Receptarea textului. Noțiuni de teorie literară, limbă și comunicare*, Polirom, Iași, 2010.

2. Ilie, Denisa, *Ghid practic de literatură. Texte literare și compuneri derivate. Compuneri argumentative*, Editura Carminis Educațional, Pitești, 2014.
3. Curriculum școlar pentru disciplina Limba și literatura română. Clasele a v-a a IX –a, Chișinău, 2010.
4. Panfil, A., *Limba și literatura română în gimnaziu. Structuri didactice deschise*, Paralela 45, Pitești, 2009.
5. Popescu, Ștefania, *Gramatica practică a limbii române*, Editura Orizonturi, București, 1995.

OPORTUNITĂȚI DE ABORDARE INTERDISCIPLINARĂ A CONȚINUTURILOR DISCIPLINEI LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ ÎN INSTITUȚIILE CU INSTRUIRE ÎN LIMBA RUSĂ

Alexandra BARBĂNEAGRĂ, dr., conf. univ.

*O educație viabilă nu poate fi decât o educație
integrală a omului.*

Rene Daumal

Summary

Contemporary society crosses a strong economic, social, axiological, and civilized crisis. The need for change is strongly determined by at least three elements: changes in other education systems that generate superior performance in pupils; changes from several perspectives of students who can no longer participate in an outdated process in which they are not found; changes in the role of the teacher who is no longer "the one who knows everything and says everything", but has become the moderator of the process, and the student is an active participant in all the lessons.

Societatea contemporană traversează o puternică criză economică, socială, axiologică, civilizațională. În aceste condiții se impune o schimbare de paradigmă a procesului educațional, conform noului concept de „realitate”, adecvată nevoilor omului sec. XXI.